

Monitoring predizborne kampanje 2012.

Bilten 04

Campaign Watch 2012

Newsletter No. 4

29. april 2012.

Završna faza kampanje odlikuje se osobinama koje navode na zaključak da je ponašanje kandidata često ispod međunarodno prihvaćenih kriterijuma slobodne, fer i poštene predizborne kampanje i izborne procedure. Uprkos neprijateljstvu suprotstavljenih partija – koje je u prirodi izborne trke – politička scena Srbije odlikuje se visokim stepenom zagađenosti neosnovanim optužbama, uvredama, klevetama, dodvoravanja najnižim nivoima ukusa i javnog ponašanja. Pored toga, predizborna kampanja za parlamentarne, predsedničke, pokrajinske i lokalne izbore 2012. godine poseduje, između ostalog, sledeće karakteristike:

- a) Agresivna kampanja usmerena je na propagandne slogane umesto na „inventar“ stanja nacije i debatu o tome šta treba učiniti da bi se ono poboljšalo;
- b) Kampanja kojom dominiraju politički lideri i njihova želja za ličnom promocijom, bez prostora za iznošenje koherentnog programa za promenu društva duboko zahvaćenog krizom: slaba privreda, neefikasna politika, kapilarna endemska korupcija, davno očekivane reforme sistema obrazovanja, penzijskog fonda, zdravstva, pravosuđa i bezbednosti;
- c) Skoro bez izuzetka, politički lideri¹ iznosili su preterana obećanja i preuzimali obaveze – poput hiljada kilometara auto-puteva do stotina milijardi eura kredita, zajmova i

¹ Učestvujući u debati o ekonomskim programima stranaka koje se nadmeću na izborima, visoki funkcioner DS Božidar Đelić je izjavio da italijanske vlasti razmišljaju o izmenama u propisima o investiranju u inostranstvu, jer "italijanske firme odoše u Srbiju".

donacija prijatelja iz inostranstva ili, pak, izgradnje „najvećeg parka solarne energije na svetu“ u Srbiji;

- d) Izveštavanje o kampanji još jednom je pokazalo da su mediji, iako nominalno slobodni, pod snažnom kontrolom partijskih i poslovnih elita. Primera neujednačenog, nefer, predrasudama obeleženog, pa čak i netačnog izveštavanja o kampanjama različitih kandidata ima previše da bi bili nabrojani. U saradnji sa medijskim analitičarima slovačkog trusta mozgova *MEMO 98*, beogradski *Biro za društvena istraživanja* (BIRODI) sprovodi detaljni istraživački projekat o medijskom izveštavanju o kampanji:
http://www.birodi.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=83:monitoring-medija-u-predizbornom-periodu-izbori-2012 ;
- e) Postoje brojni primeri upotrebe javnih resursa tokom kampanje. *Transparentnost Srbija* sprovodi projekat usmeren na monitoring tog aspekta kampanje:
http://www.transparentnost.org.rs/index.php?option=com_content&view=category&id=28&Itemid=&lang=sr

Usled velikog broja slučajeva koji jasno prikazuju navedeni kontekst predizborne kampanje, bilten *Monitoringa predizborne kampanje 2012.* zadržaće se na citiranju uzorka primera koji najbolje ilustruju postojeću atmosferu. Primeri su prikupljeni kroz rad mreže organizacija civilnog društva na terenu, kao i putem monitoringa medija i drugih izveštaja.

Suprotno jasnim obavezama propisanim Zakonom o izboru narodnih poslanika (<http://www.ombudsman.rs/attachments/ZAKON%20o%20izboru%20narodnih%20poslanika.pdf>), Narodna skupština nije izabrala Nadzorni odbor (član 99. i 100. navedenog zakona) čija je dužnost da nadgleda predizbornu kampanju i sam izborni postupak, sa posebnim naglaskom na usklađenost sa zakonskim odredbama, demokratskim standardima i normama, kao i da reaguje na pojave govora mržnje, diskriminacije na osnovu etničke pripadnosti, vere, roda, itd, kao i na ponašanje medija u svetlu toga. Treba naglasiti da Nadzorni odbor nije obrazovan ni prilikom izbora 2008. godine, što je navedeno i u izveštaju posmatračke misije Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava OEBS (<http://www.osce.org/sr/odihr/elections/serbia/33212>) o srpskim izborima 2008. godine.

1. U jedan niški klub ubačena je gasna bomba, pri čemu je jedna devojkica povređena, kad je 20. aprila mladi romski sastav trebalo da održi koncert. Iako nema konkretnih rezultata policijske istrage, posmatrači napad vide kao oblik „pritiska u predizbornom periodu“. Tokom proteklih godina, Niš je bio mesto brojnih napada na veliku romsku zajednicu. Većina slučajeva ostala je nerešena.
2. U intervjuu dnevnom listu *Danas* 20. aprila, poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Rodoljub Šabić rekao je da stranke i koalicije koje učestvuju na izborima „koriste baze podataka u posedu vlasti“ u svrhe kampanje. U nekim slučajevima, te baze podataka sadržale su osetljive podatke o grupama ili osobama koje iziskuju posebnu zaštitu: trudnice, pripadnici etničnih manjina, itd. Šabić je podneo krivične prijave u nekoliko slučajeva, međutim, reakcija nadležnih službi je izostala.
3. Bivši predsednik i predsednički kandidat Boris Tadić prisustvovao je 21. aprila sahrani dede tenisera Novaka Đokovića, uprkos tome što je sahrana trebalo da se održi u uskom krugu porodice. Nema podataka o tome da je Tadić lično poznavao pokojnika.
4. Vladan Glišić, predsednički kandidat Dveri, u izjavi za list *Politika* 22. aprila, rekao je da je „borba protiv homoseksualaca i tajkuna podjednako važna kao i borba za Kosovo“.
5. Predsednik SNS i predsednički kandidat Tomislav Nikolić pozvao je 22. aprila srpske birače da ne daju svoje glasove malim partijama, izražavajući svoju „želju za uspostavljanjem dvopartijskog sistema u Srbiji, gde bi se na vlasti smenjivale dve velike partije“.
6. *Gej strejt alijansa* (GSA - <http://gsa.org.rs/>) izdala je saopštenje 22. aprila, pozivajući LGBT zajednicu da učestvuje na izborima i glasa za političke partije koje su voljne i spremne da rade na poboljšanju društvenog položaja ove zajednice. GSA je uputila upitnik učesnicima na izborima radi istraživanja njihovih stavova u vezi sa položajem i ulogom LGBT zajednice u Srbiji. Do sada su odgovorila samo dva kandidata.
7. U intervjuu na prvom programu RTS, 23. aprila, predsednik Socijalističke partije Srbije Ivica Dačić, koji je ujedno i prvi potpredsednik vlade, zamenik premijera i ministar

unutrašnjih poslova, govorio je o bezbednosnim pitanjima na Kosovu i, pominjući kosovske Albance, koristio pežorativni izraz „Šiptari“.

8. Kako se kampanja zahuktava i slogani vezani za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala se mogu čuti u svom delovima političke arene, ministar unutrašnjih poslova Iвица Dačić odlučio je da uključi zasluge svog ministarstva u predizbornu kampanju svoje koalicije. Posto je MUP uhapsio nekoliko stotina dilera narkoticima širom Srbije, ministar Dačić sazvaо je konferenciju za štampu u centrali svoje partije i informisao javnost o ovoj akciji, sedeći ispred velikog izbornog plakata SPS. U drugim prilikama, Dačić se u svojstvu ministra pojavljuje u ministarstvu ili na drugim mestima koja nisu vezana za njegovu partiju ili koaliciju, ali često u društvu svojih koalicionih partnera i zvaničnika srodnih političkih grupa ili pojedinaca.

9. Korišćenje i zloupotreba javnih resursa u svrhe kampanje postaje sve intenzivnija i javlja se u različitim oblicima. Učestalije nego tokom mandata koji teče od 2008. godine, ministri obilaze zemlju i posećuju fabrike, institucije, poljoprivredna gazdinstva i gradilišta. *Transparentnost Srbija* izveštava o brojnim slučajevima kad su se upravo ti zvaničnici, nakon obavljenog zadatka u svojstvu predstavnika vlade, na istim mestima odmah upuštali u partijsku političku kampanju.

10. *Gej lezbejski info centar* (GLIC - <http://www.gayecho.com/glic/>) u medijskom saopštenju 24. aprila, izražava žaljenje zbog činjenice da ni jedna LGBT nije zastupljena među kandidatima na izborima. GLIC je pozvao LGBT zajednicu da učestvuje na izborima i time doprinese borbi protiv homofobije.

11. Predsednik Nove Srbije Velimir Ilić, koji je među prvima na izbornoj listi koalicije oko SNS, govoreći na jednom mitingu izrazio je nadu da će lider SNS Tomislav Nikolić i predsednik DSS Vojislav Koštunica pobediti, da bi „Srbija konačno na svom čelu imala dva Srbina iz Šumadije. Zelim da upozorim Srbiju da je nakon toliko godina ... konačno na vidiku šansa da Srbiju ponovo vode šumadijski Srbi. Srbijom ne može više vladati Crnogorac“, rekao je Ilić. Njegovu izjavu je osudilo nekoliko političkih partija, ali ne i SNS ili DSS.

12. Predsednički kandidati posvećuju deo svojih kampanja slanju signala u vezi sa inostranim političkim i ekonomskim odnosima. Tako je Boris Tadić posetio Italiju i Nemačku u potrazi za stranim investicijama u Srbiji, dok Čedomir Jovanović namerava da potkrepi svoje zalaganje za izgradnju novih odnosa u postjugoslovenskom regionu posetama Hrvatskoj i Crnoj Gori i razgovorima sa tamošnjim najvažnijim političarima. S druge strane, Aleksandar Vučić je

posetio Hrvatsku, ali samo da bi obišao oblasti koje naseljavaju Srbi i ispitao „mogućnosti da im se pruži ekonomska pomoć“.

13. Odluka koalicije pod vođstvom SNS da dovede bivšeg gradonačelnika Njujorka Rudolfa Đulijanija u Srbiju da bi on podržao kandidata SNS za prvog čoveka Beograda, izazvala je niz zlobnih, pa čak i neprijateljskih reakcija članova vladajuće koalicije. Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas (DS), koji se nada ponovnom izboru 6. maja, podsetio je javnost da Đulijani spada među one koji su podržali NATO bombardovanje SRJ 1999. i zaželeo mu „srećan put“ iz glavnog grada Srbije. Beogradski kritičari nisu propustili da pomenu podršku Đulijanija kosovskim Albancima i njegovo navodno bosansko poreklo.

14. U očiglednom pokušaju izbegavanja odredaba izbornog zakona, koje propisuju minimum od 5% glasova za ulazak u skupštinu, partija Nijedan of ponuđenih odgovora (NOPO – br. 18 na izornoj listi) registrovala se kao partija nacionalne manjine, predstavljajući vlašku zajednicu. Na taj način, NOPO bi mogla da osvoji mesta u skupštini ukoliko dobije podršku oko 15.000 glasača („prirodni prag“ na izborima 2008) umesto oko 200.000 koliko je potrebno drugim takmacima. U predizbornom programu NOPO se ne pominju položaj i problemi vlaške zajednice u Srbiji, ali se dosta pažnje posvećuje idejama bliskim ekstremnoj desnici srpskog političkog spektra: tačka 18. dokumenta pod nazivom *Inicijativa za spas Srbije*, koji je objavila grupa autora oko časopisa *Nova srpska politička misao*, a koji je zatim usvojen kao program NOPO, zahteva „zabranu homoseksualne propagande i promocije među maloletnicima“.

15. Građanska inicijativa Goranaca tvrdi da je „polovina Goranaca u Srbiji izbrisana iz biračkih spiskova“ i zapretila je da će organizovati protest u cilju ometanja rada Republičke izborne komisije (RIK). RIK poriče ove optužbe i insistira na tome da su za podnošenje biračkih spiskova zaduženi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, državna uprava i lokalna samouprava.

16. Dragoslav Ćirković, kandidat vladajuće DS za gradonačelnika Niša, posetio je dečije obdanište u svom gradu i razgovarao sa osobljem i decom: „Drago mi je da je niška opština Medijana pronašla ljude u deci, ljude koji veruju. Jer šta je čovek ako ne veruje? U tom slučaju, nisam siguran da je uopšte čovek“.

17. Još jedna odlika srpske predizborne atmosfere je pravi rat plakatima. Dok partijski aktivisti lepe svoje propagandne plakate na mestima gde je to zakonom zabranjeno – kao što su bandere i telefonski stubovi, saobraćajni znaci, škole, policijske stanice i druge javne zgrade – vlast se ograničava na pozivanje počinitelaca da to ne rade. S druge strane, timovi

aktivista obučeni da uništavaju plakate protivnika, ne sede skrštenih ruku: adekvatno opremljeni, voze se brzim automobilima i uklanjaju, prljaju ili na drugi način oštećuju tuđe plakate, nestajući pre nego što nadležni organi mogu da intervenišu – ako to uopšte i pokušaju.

18. Nakon sastanka održanog 24. aprila sa Masimom Kalearom, direktorom italijanske „Kalearo grupe“ koja proizvodi navigacionu opremu i druge elektronske komponente, predsednički kandidat Boris Tadić izjavio je da će italijanska kompanija u Nišu „proizvoditi telekomunikacionu i navigacionu opremu koja će biti ugrađivana u automobile najmoćnijih auto-kompanija kao što su *Ferari, Maserati, Bentley, Reno* i drugi“. Tadićeva izjava dobila je velik publicitet u brojnim štampanim i elektronskim medijima širom Srbije. U intervjuu za dnevni list *Blic* 26. aprila, međutim, g. Kalearo je rekao da njegova kompanija „ispituje mogućnosti izgradnje naučno-tehnološkog parka u Nišu.“ On je dodao da „Srbija danas nije broj jedan u manuelnoj proizvodnji. Postoje mnogo jeftinije zemlje, kao što su Tunis i Kina“.

19. Društvene mreže postale su značajno bojno polje uoči izbora 6. maja, izveštava 25. aprila *SE tajms* (<http://www.setimes.com/>). Dva najveća takmaca – vladajuća Demokratska stranka (DS) i opoziciona Srpska napredna stranka (SNS) – ne štede napore u privlačenju birača putem interneta. SNS je stvorila veliki tim koji sprovodi kampanju na društvenim mrežama. Jedan zvaničnik SNS kaže: ‘Naš cilj je da privučemo mlade glasače’. Dok se SNS usredsređuje na *Fejsbuk* (na kome ima 53.000 fanova, nasuprot 36.000 koliko ima DS) kao glavno sredstvo mobilizacije mladih glasača, DS prednost daje *Tviteru*.

20. Četrdeset i dvoje građana podnelo je žalbe Republičkoj radiodifuznoj agenciji (RRA) u nedelji između 17. i 24. aprila, izražavajući nezadovoljstvo ponašanjem izbornih takmaca u elektronskim medijima. Žalba je podneta i protiv Nenada Čanka, predsednika Lige socijaldemokrata Vojvodine (LSV) koji, navodno, širi ratnu propagandu time što u svom spotu svira partizansku pesmu iz Drugog svetskog rata.

21. Grupa radnika javnog preduzeća za izgradnju i održavanje puteva u Novom Sadu, 26. aprila je obavestila novinare da su članovi uprave iz redova Demokratske stranke vršili na njih pritisak da prikupe „sigurne glasove“ za DS ukoliko ne žele da budu prebačeni na niže položaje ili ostanu bez posla. Radnici su novinarima priložili SMS poruke i audio zapise koji potvrđuju njihove navode.

22. Na velikom mitingu SNS u Beogradu 26. aprila, specijalni izaslanik ruskog predsednika Putina, Aleksandr Iltjakov, obratio se prisutnima insistirajući na verskoj povezanosti dve nacije. Njegove reči „Moja pravoslavna braćo“ dočekane su uzvicima „Rusija, Rusija!“

23. Državna javna tužiteljka Zagorka Dolovac 26. aprila je izdala saopštenje kojim upozorava predsedničke kandidate i druge političare da „ne zloupotrebljavaju pravosuđe u političke svrhe tokom kampanje“. Gospođa Dolovac nije precizirala na koje događaje i/ili osobe misli.

24. Dok predstavnici opozicionih partija insistiraju da je ova kampanja „jedna od najprljavijih ikada“, potpredsednik DS Dragan Šutanovac izjavio je da je ovogodišnja kampanja „jedna od najpristojnijih još od devedesetih godina“.

25. Kršeći Zakon o Vojsci Srbije u kome se izričito navodi da se vojska ne može koristiti u političke svrhe, predsednički kandidat Boris Tadić je na mnogim plakatima i bilbordima prikazan kako salutira stroju Počasne garde Vojske.

26. Od početka kampanje, predsednik RIK-a Predrag Grgić dao je lične donacije Demokratskoj stranci u ukupnom iznosu od 150.000 dinara. Kada su ga novinari upitali da li je to u skladu sa njegovim položajem, odgovorio je: „Priložio sam novac kao podršku lokalnoj listi. Ne vidim nikakav problem u tome“.